

особенности информационного воздействия как условия и фактора адаптивных процессов. Показано, что ведущим социально-психологическим фактором социальной адаптации личности выступает ее адаптационный потенциал. Раскрыто содержание программы социальной реадaptации, направленной на повышение адаптационного потенциала социально дезадаптированных лиц путем специальной организации реадaptационной социальной среды согласно личностным особенностям реадaptантив. Обосновано, что социальная реинтеграция личности является эффективной тогда, когда она осуществляется системно на уровне первичной реадaptации, базовом уровне и уровне постреадaptации и построена с учетом показателей уровней адаптационного потенциала и соблюдением принципов эквивалентности, динамичности, дифференцированного прогнозирования и перспективности.

Ключевые слова: личность, адаптационный потенциал, социально-психологическая компетентность, социальная адаптация, социальная реадaptация, психологическая помощь.

Завацька Наталія Євгенівна - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної та практичної психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк.

УДК 159.922.8-057.87:316.61:711.558

Шугурова Т.Л.

ТИПИ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ

Стаття репрезентує результати дослідження структури дозвіллевої діяльності студентської молоді. Вказуючи на доцільність виокремлення типів дозвіллевої діяльності для соціально-психологічного вивчення зв'язку дозвілля з соціалізованістю особистості, автор розробляє типологію дозвіллевої діяльності студентства та верифікує її методом факторного аналізу. В основу типології дозвіллевої діяльності покладено її три структурні елементи із наголошенням на вирішальному значенні провідного мотиву цієї діяльності. Визнається схематичність запропонованої типології та зазначаються складнощі, якими супроводжується групування видів дозвіллевих занять у типи. Результати факторного аналізу вносять певні корективи в теоретично виокремлені типи дозвіллевої діяльності, але здебільшого підтверджують їх. Джерел – 13.

Ключові слова: дозвіллева діяльність, студентська молодь, тип, мотив, творчість, розваги, відпочинок, соціально-психологічна компетентність, факторний аналіз.

Постановка проблеми. Дозвілля традиційно розглядається як простір для соціалізації й самосоціалізації особистості. Зумовлена сучасною соціальною ситуацією специфіка соціалізації молоді характеризується різноспрямованістю соціальних орієнтирів, поглибленням соціокультурних відмінностей між поколіннями, більш конфліктною самосвідомістю тощо. Дозвілля все частіше осмислюється дослідниками як центр зняття цих протиріч, переглядається його соціалізуючий потенціал.

Попри досягнення певного наукового розуміння дозвіллевої соціалізації в термінах аксіології (Ж. Бодрійяр, 1970; Дж. Пайпер, 2009; К. Рожек, 1995; С. Baldwin і L. Caldwell, 2013), ідентичності (Р. Бернс, 1986; Дж. Е. Грузек, 2007; Дж. Р. Келлі, 1983; Р. А. Стеббінз, 1997, 2004; J. Collinson і J. Hickey, 2012), культурного розвитку (Л.С. Виготський, 1922, 1926, 1934; О. М. Леонтьєв, 1983), гендеру (А. МакРоббі, 1991; К. Хендерсон, 2013; S. Hodges і B. Kivel, 2012), віку (П. Я. Гальперін, 1978; І. С. Кон, 1984;

J. Handel, 2006; Дж. С. Холл, 1906; Б. Трегубов, 1991; J. Arnett, 1995) тощо, на сьогодні бракує теоретико-емпіричних досліджень зв'язку якісних характеристик дозвілля із соціально-психологічними особливостями соціалізації студентської молоді. Соціальна значущість і недостатня наукова розробка проблеми соціалізації студентства відповідно до моделі дозвілля засвідчують необхідність дослідження типів дозвіллевої діяльності з тим, щоб надати можливість подальшого ґрунтовного вивчення впливу дозвіллевої діяльності на соціалізацію студентства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробленням проблеми типології дозвіллевої діяльності особистості займаються вітчизняні, зокрема В. Піменова [5], Б. Титов [7], Л. Швидка [6], і зарубіжні, зокрема Р. А. Стеббінз [12; 13], Л. Хейвуд [8], вчені. На підставі вивчення типологій дозвілля зазначених авторів було з'ясовано, що види дозвіллевих занять групуються в типи відповідно до загальнофілософської й конкретно-наукової методології дослідження, його мети, фокусу на багатогранні аспекти феномену дозвілля особистості. Відповідно, маючи науковий інтерес до різних характеристик або аспектів дозвілля, виокремлення типів здійснюється за різними критеріями.

У ході вивчення досліджуваної проблеми було також констатовано, що проаналізовані типології мають здебільшого теоретичний описовий характер. Таким чином, було засвідчено необхідність розробки теоретичної типології дозвіллевої діяльності та її верифікації методами математичної обробки на емпіричному рівні, що й стало **метою даної статті**.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Теоретичне вивчення дозвіллевої діяльності студентської молоді надало підстави свідчити про наступне. З соціально-психологічної перспективи дозвіллям можна вважати будь-яку діяльність, що є емоційно позитивною, самовизначеною, самоцінною, внутрішньомотивованою, внутрішньовинагороджуваною, часом з невизначеністю кінцевого результату, що створює сприятливі умови для творчості. У строгому науковому сенсі розмежувальна лінія між дозвіллям і недозвіллям не завжди є чіткою. Деякі дослідники [10] вирішують цю проблему шляхом введення в континуум дозвілля – недозвілля їхніх проміжних різновидів. У сучасних інтерпретаціях дозвілля здебільшого зводиться до відпочинку й розваг, що майже ігнорує його культурну компоненту, детерміновану потребами особистості в пізнанні, творчості, соціальній активності. Інформалізація й віртуалізація дозвіллевого простору сучасної молоді створюють умови для самосоціалізації, яка несе водночас і сприятливі можливості, і загрози для особистісного розвитку юнаків і дівчат. Попри те, що сучасна молодь, студентська зокрема, здебільшого надає перевагу споживацькій моделі дозвіллевої соціалізації, що характеризується домінуванням рекреативно-розважальних видів дозвіллевих занять, встановлено, що студентство як специфічна соціально-демографічна група відрізняється більш високим рівнем пізнавальної активності, соціальної залученості й креативності, а модель студентського дозвілля й сьогодні залишається однією з найбільш змістовних, пізнавальних і творчих.

Результати емпіричного дослідження змісту дозвілля студентської молоді продемонстрували: (1) домінування рекреативно-розважальної спрямованості дозвіллевої діяльності опитаних, представленою насамперед спілкуванням, Інтернет-споживанням, прогулянками містом, прослуховуванням музичних записів, переглядом телепродукції, читанням, відвідуванням розважальних заходів, відеоіграми тощо; (2) високий рівень віртуалізації дозвілля студентської молоді, що, в свою чергу, зумовлює одомашнювання дозвілля.

Неоднорідність змісту (види дозвіллевих занять) й структури (внутрішня форма організації дозвілля як єдність стійких взаємозв'язків між елементами змісту) дозвіллевої діяльності опитаних підняли проблему її типології. Зважаючи на те, що метою побудування будь-якої типології є поглиблення розуміння та надання спрощеного значення складному феномену, ми припустили, що створення типології дозвіллевої діяльності, по-перше, сприятиме кращому розумінню спектру й розмаїття дозвіллевої

діяльності студентства, встановленню схожості й відмінності між типами дозвіллевої діяльності та, по-друге, надасть можливість емпіричного дослідження зв'язків провідних типів дозвіллевої діяльності з соціально-психологічними особливостями соціалізації студентської молоді. Отже, на підставі неоднорідності змісту дозвіллевої діяльності студентської молоді та різного співвідношення в ній елементів відпочинку, розваг, пізнання й творчості, було виокремлено провідні типи дозвіллевої діяльності випробуваних, цілком усвідомлюючи умовність цього процесу.

Процес виділення провідних типів дозвіллевої діяльності супроводжувався із певними складнощами, пов'язаними з наступним. По-перше, навіть простий на перший погляд процес розподілу видів дозвіллевих занять за природою участі в них, – активне створення/пасивне споживання, виявився проблематичним через те, що аспекти створення та споживання є тісно взаємопов'язаними: пасивний споживач не лише поглинає (досвід, знання, артефакти тощо), а й активно залучається в процес інтерпретації того, що споживає, емоційно реагуючи на те, що відбувається та в деяких випадках прагне вплинути на кінцевий результат.

По-друге, проблема визначення творчої діяльності, зумовлена відсутністю чітких критеріїв для розмежування творчої й нетворчої діяльності особистості. Сучасні дослідники схильні вважати, що межа між творчою й нетворчою діяльністю є суто суб'єктивною [2; 3]. Творчість зазвичай розуміється через результат, як створення нового, – прогресивно нового, якісно нового, оригінального тощо. Втім, з психологічної перспективи це визначення є незадовільним: творчість, на думку автора, слід розглядати не лише з точки зору результату діяльності, а й з позицій самого процесу діяльності, фокусуючи увагу скоріш на внутрішньому психологічному мотиві, ніж на об'єктивному результаті. Згідно з Дж. Келлі, взагалі все людське життя є безперервним творчим дослідницьким процесом, в ході якого висувуються та перевіряються гіпотези [9]. К. Роджерс [4] розглядає творчість в термінах способу життя, розуміючи дезадаптацію людини як негативний наслідок її нерозвиненого природного творчого начала. Крім того, існує й поняття сотворчості, що передбачає певний рівень сприйняття, відкриття та зрозуміння реципієнтом глибинного смислового значення витвору мистецтва [2].

По-третє, слід враховувати, різні види дозвіллевих занять мають різну частотність і тривалість.

По-четверте, важливо розуміти, один і той же вид дозвіллевої діяльності може виконувати як різні функції (наприклад, творча діяльність може і розвивати особистість, і відновлювати її життєві сили), так і мати різну мотивацію (наприклад, відвідування кафе в одному випадку може бути зустріччю друзів для веселого проведення часу, а в іншому – для духовного спілкування, пошуку відповідей на «вічні» питання); більш того, різні види дозвіллевої діяльності можуть поєднувати в собі декілька різноспрямованих мотивів.

По-п'яте, існує багато межових видів дозвіллевої діяльності: аматорські заняття, спортивні заняття, спілкування тощо, які, залежно від провідного мотиву, можуть належати до будь-якого з типів дозвіллевої діяльності. Отже, найголовнішим (і найскладнішим) завданням стало з'ясування не тільки й не стільки те, чим займається студентська молодь у вільний час, а те, які мотиви тієї чи іншої дозвіллевої діяльності, що грає головну, а що підлеглу роль.

Проаналізовані типології дозвіллевої діяльності розроблені здебільшого із урахуванням диспозицій особистості. Ми вважаємо, що в контексті соціально-психологічного дослідження увага дослідника має фокусуватися на принципах внутрішньої мотивованості, самоцінності й самоцільності культурно-дозвіллевих занять, а основу групування видів дозвіллевих занять у типи мають складати мотиви залучення до них. Ми припустили, що все розмаїття видів дозвіллевих занять можна схематично розмістити на трьох щаблях піраміди культурних потреб особистості. Фундамент цієї піраміди складає мотивований відновленням сил відпочинок, вище – мотивовані отриманням задоволення розваги, вершину піраміди вінчає «більш піднесена діяльність»,

мотивована пізнанням і творчістю. Таким чином, усі види дозвіллевих занять було впорядкувати за трьома рівнями та об'єднані в рекреативний, споживацький і творчий типи дозвіллевої діяльності відповідно.

Отже, рекреативний тип дозвіллевої діяльності характеризується діяльністю, мотивованою переважно відновленням життєвих сил (орієнтовний перелік: нічогонерблення, туризм, спорт, відпочинок у компаніях, комп'ютерні ігри тощо), споживацький тип – відволіканням від рутинного життя, підвищенням рівня духовної культури, розширенням кругозору (орієнтовний перелік: читання, перегляд телепередач, відвідування кінотеатрів, театрів, концертів, музеїв, виставок, Інтернет-споживання тощо), а творчий тип – реалізацією свого потенціалу в творчому акті, саморозвитком, самореалізацією особистості (наукова (відкриття явищ та загальних закономірностей розвитку реального світу), технічна (практичне перетворення дійсності (винахідництво й конструювання)), художня (естетичне засвоєння дійсності та задоволення естетичних потреб людства), музикальна, літературна творчість, суспільно-політична діяльність та самоосвіта).

Результати анкетування засвідчили домінування серед студентів споживацького типу дозвіллевої діяльності: 44,9% опитаних продемонстрували схильність до споживацького типу, тоді як 19,7% – до культурного типу та 35,7% – до рекреативного типу. Споживацький тип дозвіллевої діяльності студентів характеризується домінуванням споживання та засвоєння вже створених культурних цінностей. Важливо розуміти, що такий тип дозвілля може вважатися пасивним з точки зору створення нового, але, разом із тим, він передбачає розвиток та збагачення духовної культури студентської молоді. Отже, споживацький тип дозвіллевої діяльності студентів розглядається в дослідженні як такий, що насичує новими ідеями, тим самим підготовлюючи індивіда до більш розвиненого творчого типу дозвіллевої діяльності.

Для перевірки припущення про внутрішню структурну організацію дозвіллевої діяльності та доведення правомірності теоретичного виокремлення за змістом та спрямованістю дозвіллевих занять зазначених типів дозвіллевої діяльності було застосовано факторний аналіз (метод головних компонент з ортогональним обертанням Varimax). Факторний аналіз як комплекс аналітичних методів надає змогу дослідити внутрішні, часто приховані, ознаки й структуру об'єктів шляхом зменшення об'єму статистичного опису останніх без втрати інформативності. У межах нашого дослідження вихідними даними для факторного аналізу стали відповіді випробуваних на пункти авторської анкети. Передбачається, що результати вимірювання відбивають загальну структуру досліджуваної ознаки, а дані за окремим випробовуваним є окремим випадком реалізації загальної структури. При цьому вважається, що: фактори визначені через вихідні змінні; система факторів утворює простір, в якому через навантаження факторів визначені вихідні змінні; кількість факторів істотно менше, ніж кількість вихідних змінних; факторам додається значення прихованих джерел, що породжують емпіричні результати; та всі отримані фактори є відносно незалежними один від одного.

Отже, застосування методу факторного аналізу мало на меті зменшення вихідних змінних (пунктів анкети) до невеликої кількості загальних факторів, які об'єднують певні види дозвіллевих занять в типи. Надалі ці складові використовувалися як окремі шкали, за допомогою яких вимірювалася схильність досліджуваних до певного типу дозвіллевої діяльності.

Факторні навантаження є аналогами коефіцієнту кореляції та демонструють ступінь взаємозв'язку відповідних змінних та факторів: чим більше абсолютна величина факторного навантаження, тим сильніше зв'язок змінної із фактором, тим більше ця змінна зумовлена дією відповідного фактора. Кожен фактор ідентифікується за тими перемінними, що мають за цим фактором найбільші навантаження.

Отримані результати факторного аналізу наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Матриця факторних навантажень

Види дозвілєвої діяльності	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3
Аматорські заняття	0,073	0,073	0,067
Відвідування музеїв, галерей, виставок	0,168	0,484	0,137
Відвідування Інтернет-сайтів	0,215	0,433	0,039
Відвідування кафе, барів, нічних клубів	0,165	0,275	0,537
Відвідування концертів сучасної та класичної музики	0,065	0,417	0,194
Відвідування спортивних видовищ	-0,157	0,408	-0,036
Відвідування театрів, кінотеатрів	0,027	0,563	0,081
Відвідування церкви та виконання релігійних обрядів	0,459	0,008	-0,111
Відеоігри	0,163	0,104	0,551
Науково-технічна творчість	0,572	0,114	0,234
Нічогонероблення	-0,001	0,145	0,621
Перегляд телевізійних передач	0,041	0,049	0,502
Прогулянки містом	-0,017	0,177	0,496
Прослуховування музичних записів	-0,049	0,274	0,483
Самоосвіта	0,592	0,265	0,119
Спілкування	0,439	0,203	-0,091
Спортивна та фізкультурно-оздоровча діяльність	0,064	0,025	0,021
Суспільно-політична діяльність	-0,040	0,459	-0,041
Участь у формальних молодіжних об'єднаннях	0,061	0,437	0,006
Художня творчість	0,490	0,084	0,017
Читання	0,636	0,179	-0,006
<i>Значення (вага) фактору</i>	<i>3,277</i>	<i>2,644</i>	<i>2,600</i>
<i>Доля поясненої дисперсії</i>	<i>0,198</i>	<i>0,178</i>	<i>0,176</i>

Примітка. Напівжирним начертанням виділені змінні (пункти анкети), які показали статистично достовірні навантаження на відповідний фактор

Згідно з стандартами статистичного аналізу, факторний аналіз вважається успішним, якщо доля поясненої сумарної дисперсії дорівнює або перевищує 50%. Зважаючи на те, що сумарна доля поясненої дисперсії складає 55%, отриманий нами результат є задовільним.

Виявлений Фактор 1 ми інтерпретуємо як «Творчий тип», з огляду на те, що його ключові пункти, тобто пункти з самим високим факторним навантаженням, представлені пунктами № 21 «Читання» (0,64), № 15 «Самоосвіта» (0,59), № 10 «Науково-технічна творчість» (0,57) та № 20 «Художня творчість» (0,49).

Фактор 2 цілком відповідає «Споживацькому типу», оскільки його ключовими пунктами є позиції № 7 «Відвідування театрів, кінотеатрів» (0,56), № 2 «Відвідування музеїв, галерей, виставок» (0,48) та № 3 «Відвідування Інтернет-сайтів» (0,43).

Фактор 3 ми розглядаємо як «Рекреативний тип», зважаючи на його ключові пункти № 11 «Нічогонероблення» (0,62), № 9 «Відеоігри» (0,55), № 4 «Відвідування кафе, барів, нічних клубів» (0,53).

Таким чином, результати факторного аналізу здебільшого підтвердили виділені на теоретичному рівні типи дозвілєвої діяльності студентської молоді. Але були виявлені й певні відмінності, які не можна ігнорувати.

По-перше, пункти № 1 «Аматорські заняття» та № 17 «Спортивна та фізкультурно-оздоровча діяльність» не дали значущих навантажень на жоден з трьох факторів, що, на думку автора, пов'язано із високим ступенем варіативності цих категорій. Так, аматорські заняття представлені широким спектром дозвілєвих занять (піклування, дресирування тварин, квітництво, колекціонування, ремісництво (рукоділля), фотографування тощо), які можуть належати до різних факторів (типів дозвілєвої діяльності). Щодо спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності, то вона теж відрізняється розмаїттям та може по-різному сприйматися та інтерпретуватися її учасниками.

По-друге, пункти № 18 «Суспільно-політична діяльність» та № 19 «Участь у громадських організаціях», які ми очікували побачити у Факторі 1, за результатами факторного аналізу, дали значущі навантаження на Фактор 2. Зазначене можна пояснити тим, що вказані заняття ймовірно є скоріше спрямованими на отримання певного соціального статусу, суспільного визнання, ніж на саморозвиток.

По-третє, пункт № 21 «Читання», віднесений в ході теоретичних розміркувань до Фактору 2, за результатами факторного аналізу дав високе навантаження на Фактор 1, вказуючи на те, що цей вид дозвілєвої діяльності слід розглядати не тільки, й не стільки з точки зору розваг, споживання культурних цінностей, скільки з перспективи творчості: з одного боку, як сотворчість, вид творчості, що характеризується здатністю розуміти закладений автором глибинний зміст витвору мистецтва, а з іншого, – як передумова творчості.

Отже, дослідження типів дозвілєвої діяльності студентської молоді, здійснене на теоретичному й емпіричному рівнях, надає підстави дійти таких **висновків**. Зважаючи на гетерогенність змісту дозвілєвої діяльності та різного співвідношення в ній елементів відпочинку, розваг, пізнання й творчості, виокремлено провідні типи дозвілєвої діяльності студентства: творчий, споживацький і рекреативний. Для перевірки припущення про внутрішню структурну організацію дозвілєвої діяльності та доведення правомірності теоретичного виокремлення за змістом і мотивами дозвілєвих занять зазначених типів дозвілєвої діяльності застосовано факторний аналіз (метод головних компонент з ортогональним обертанням Varimax). Результати факторного аналізу здебільшого підтвердили виділені на теоретичному рівні типи дозвілєвої діяльності студентської молоді. Верифікована типологія дозвілєвої діяльності надасть змогу провести ґрунтовний аналіз зв'язків між типами дозвілєвої діяльності та соціально-психологічними характеристиками соціалізації студентської молоді.

Література

1. Бочелюк В. Й. Психологія культурно-дозвілєвої діяльності як чинник соціалізації студентської молоді: монографія / В. Й. Бочелюк, Н. С. Завацька, Т. Л. Шугурова; Під ред. Н. С. Завацької. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. – 220 с.
2. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.
3. Николаенко Н. Н. Психология творчества / Н. Н. Николаенко. – СПб.: Речь, 2005. – 288 с.
4. Роджерс К. О становлении личностью. Психотерапия глазами психотерапевта / К. Роджерс. – М.: Прогресс, 1994. – 256 с.
5. Пименова В. Н. Свободное время в социалистическом обществе: теоретический анализ соотношения свободного времени общества и личности / В. Н. Пименова; АН СССР. Ин-т философии. – М.: Наука, 1974. – 311 с.
6. Соціологія вільного часу / Л. І. Швидка // Соціологія / [за ред. В. Г. Городяненка]. – К.: Академія, 1999. – С. 259-269.
7. Титов Б. А. Социализация детей, подростков и юношества в сфере досуга / Б. А. Титов. – СПб.: СПб. государ. акад. культуры, 1996. – 275 с.
8. Haywood L. Understanding Leisure / L. Haywood, F. Kew, P. Bramham et al. – London: Stanley Thornes Ltd, 1995. – 273 p.
9. Kelly J. R. Leisure Identities and Interactions / J. R. Kelly. – Boston: Allen&Unwin, 1983. – 217 p.
10. Neulinger J. The psychology of leisure / J. Neulinger. – Springfield, IL: C.C. Thomas Publisher Ltd, 1981. – 302 p.
11. Pieper J. Leisure the basis of culture and the philosophical act / J. Pieper. – NY: Ignatius Press, 2009. – 145 p.
12. Stebbins R. A. Serious leisure: A conceptual statement / R. A. Stebbins // Pacific Sociology Review. – Berkeley: The University of California Press, 1982. – 25(2). – P. 251-272.
13. Stebbins R. A. Casual leisure: A conceptual statement / R. A. Stebbins // Leisure Studies. – NY: Routledge, 1997. – 16(12). – P. 17-25.

References

1. Bocheljuk V. J. Psihologija kul'turno-dozvillovoj dijala'nosti jak chinnik socializacii students'koj molodi: monografija / V. J. Bocheljuk, N. S. Zavač'ka, T. L. Shugurova; Pid red. N. S. Zavač'koj. – Lugans'k: Vid-vo SNU im. V. Dalja, 2014. – 220 s.
2. Il'in E. P. Psihologija tvorčestva, kreativnosti, odarennosti / E. P. Il'in. – SPb.: Piter, 2009. – 448 s.
3. Nikolaenko N. N. Psihologija tvorčestva / N. N. Nikolaenko. – SPb.: Rech', 2005. – 288 s.
4. Rodzhers K. O stanovlenii lichnost'ju. Psihoterapija glazami psihoterapevta / K. Rodzhers. – M.: Progress, 1994. – 256 s.
5. Pimenova V. N. Svobodnoe vremja v socialisticheskom obshhestve: teoreticheskij analiz sootnoshenija svobodnogo vremeni obshhestva i lichnosti / V. N. Pimenova; AN SSSR. In-t filosofii. – M.: Nauka, 1974. – 311 s.
6. Sociologija vil'nogo chasu / L. I. Shvidka // Sociologija / [za red. V. G. Gorodjanenka]. – K.: Akademija, 1999. – S. 259-269.
7. Titov B. A. Socializacija detej, podrostkov i junoshestva v sfere dosuga / B. A. Titov. – SPb.: SPb. gosudar. akad. kul'tury, 1996. – 275 s.
8. Haywood L. Understanding Leisure / L. Haywood, F. Kew, P. Bramham et al. – London: Stanley Thornes Ltd, 1995. – 273 p.
9. Kelly J. R. Leisure Identities and Interactions / J. R. Kelly. – Boston: Allen&Unwin, 1983. – 217 p.

10. Neulinger J. The psychology of leisure / J. Neulinger. – Springfield, IL : C.C. Thomas Publisher Ltd, 1981. – 302 p.
11. Pieper J. Leisure the basis of culture and the philosophical act / J. Pieper. – NY : Ignatius Press, 2009. – 145 p.
12. Stebbins R. A. Serious leisure: A conceptual statement / R. A. Stebbins // Pacific Sociology Review. – Berkeley : The University of California Press, 1982. – 25(2). – P. 251-272.
13. Stebbins R. A. Casual leisure: A conceptual statement / R. A. Stebbins // Leisure Studies. – NY : Routledge, 1997. – 16(12). – P. 17-25.

Шугурова Т.Л.

Типы досуговой деятельности и их связь с социально-психологической компетентностью студенческой молодежи: факторный анализ

Статья знакомит с результатами исследования структуры досуговой деятельности студенческой молодежи. Указывая на целесообразность выделения типов досуговой деятельности для социально-психологического изучения взаимосвязи досуга и социализации личности, автор разрабатывает типологию досуговой деятельности студенчества и верификует её методом факторного анализа. В основу типологии досуговой деятельности положено её три структурные элементы с акцентом на ведущем мотиве деятельности. Признается схематичность предложенной типологии, и указываются трудности, которые сопровождают группирование видов досуговых занятий в типы. Результаты факторного анализа вносят некоторые поправки в теоретическую типологию досуговой деятельности, вместе с тем преимущественно подтверждая её. Источников – 13.

Ключевые слова: досуговая деятельность, студенческая молодежь, тип, мотив, творчество, развлечения, отдых, социально-психологическая компетентность, факторный анализ.

Shuhurova T.L.

Leisure activity types and their connection to the socio-psychological competence of students: a factor analysis

The article represents the research findings of the structure of student's leisure activity. Pointing out the reasonability of working out leisure types to carry out a socio-psychological study of interaction between leisure and socialization, the author develops a typology of student's leisure activity and verifies it by applying factor analysis. The typology is based on three structural elements of leisure with an emphasis on a leading motive of leisure activity. The author assumes the sketchiness of the typology proposed and points at the complications which arise while grouping leisure activities into types. The factor analysis findings make certain alterations in the theoretical leisure typology but predominantly corroborate it. References – 13.

Key words: leisure activity, students, types, motives, creativity, entertainment, relaxation, socio-psychological competence, factor analysis.

Шугурова Тетяна Леонтіївна - кандидат психологічних наук, доцент кафедри системного аналізу Мелітопольського інституту державного та муніципального управління «Класичного приватного університету», м. Мелітополь.

УДК 159.93.001

**Баклицький І. О.,
Слободяник В. І.**

**ВИВЧЕННЯ ПРОЯВІВ ПСИХІЧНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДСНС УКРАЇНИ**

19